

SITUAȚIA BUGETULUI PUBLIC ÎN PERIOADA RECESIUNII ECONOMICE

Ancuța RUS BORODI

Ancuța RUS BORODI

Doctorand,

Școala Doctorală de Științe Politice și ale Comunicării,
Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România

Tel.: 0040-740-785-297

E-mail: ancuta.borodi@yahoo.com

The Situation of the Romanian Public Budget During the Economic Recession

Abstract

The article presents the situation of the public budget of Romania in the period of the global economic decline. In this context a series of factors were identified that contributed to the decrease of the financial income and to an increase of the public expenses.

Keywords: budget deficit, incomes, expenses, public budget, public debt, tax evasion.

*Revista Transilvană
de Științe Administrative*
1 (36)/2015, pp. 99-108

1. Introducere

Privite în mod general, finanțele publice constituie principalul pilon pe care se sprijină sistemul administrativ al statului, prin susținerea sub forma bănească a cheltuielilor administrative din stat. În sens restrâns, finanțele sunt caracterizate prin sistemul de colectare și redistribuire a veniturilor publice, în scopul influențării vieții economice, a vieții sociale și creșterii nivelului de trai. Problema majoră a statului, în condițiile în care economia se află într-o poziție descendentă, este de a menține un echilibru între veniturile publice și cheltuielile publice, prin promovarea unor politici fiscale adaptate contextului economic, cu un randament mare de colectare a veniturilor publice și un grafic stabil de efectuare a cheltuielilor.

Bugetului public reprezintă un act administrativ, în care veniturile și cheltuielile bugetare sunt simple evaluări de ordin financiar realizate de agenții administrative (Șaguna, 2001, p. 525). Pe de altă parte, bugetul reprezintă un act juridic, datorită faptului că este o lege propriu-zisă, dezbătută și aprobată anual de legislativ (Mara, 2010, p. 40). Într-o altă opinie, bugetul public constituie un plan de directive, care se aprobă în fiecare an prin lege și devine obligatoriu pentru toate unitățile economice, instituții și persoane fizice (Șaguna, 2001, p. 125). În speță, bugetul este văzut că și un plan financiar al statului cu caracter obligatoriu și executoriu, care cuprinde indicatorii cu privire la modul de realizare a veniturilor publice și de efectuare a cheltuielilor centralizate.

În stabilirea volumului cheltuielilor efectuate de către stat, este necesară cunoașterea volumului veniturilor bugetare care se vor realiza pentru construirea bugetului. Determinarea este făcută anual, prin lege, pe ansamblul economic, pe ramuri și domenii economice și sociale, pe categorii de debitori și pe forme de venituri, în funcție de proveniența acestora. Pentru a obține o imagine cât mai reală, este necesară o cuantificare a tuturor categoriilor de venituri bugetare, atât prin prisma aspectelor particulare pe care le prezintă, cât și având în vedere diferite elemente care se regăsesc în cadrul tuturor acestor venituri. Privite din punct de vedere juridic, veniturile bugetare reprezintă obligațiile bănești stabilite în mod unilateral, prin acte normative, în sarcina tuturor persoanelor juridice și fizice care realizează venituri impozabile sau care dețin bunuri taxabile (Mineia, Chiriac și Costaș, 2005, p. 264). Pe cealaltă parte, cheltuielile publice exprimă relații economico-sociale în formă bănească, care se manifestă între stat și persoane fizice și juridice, cu ocazia repartizării și utilizării resurselor financiare ale statului, în scopul îndeplinirii funcțiilor acestuia (Văcărel *et al.*, 2012).

Deficitul bugetar, în cea mai simplă formă, este diferența dintre venituri și cheltuieli publice. În situațiile în care, încă din faza de elaborare a bugetului, se constată că soldul acestuia este negativ, este vorba despre un deficit de buget. Astfel, deficitul bugetar reprezintă suma cu care cheltuielile bugetare sunt mai mari decât veniturile bugetare. În opinia lui Robert Eisner, deficitul bugetar este ca un păcat. De cele mai multe ori este perceput ca fiind ceva greșit din punct de vedere moral, foarte dificil de evitat, nu întotdeauna ușor de identificat și destul de greu de măsurat cu exactitate (Eisner, 1984, p. 138).

2. Cauzele deficitului bugetar în perioada 2008-2012

Criza economică. Problema deficitului bugetar în România a luat amploare în contextul crizei economice globale. Criza economico-financiară, în viziunea analiștilor, a fost rezultatul unor sisteme bancare ale lumii care s-au avântat în a oferi împrumuturi la o dobândă mică. Acest lucru a sporit împrumutul populației și a accelerat consumul. Primele efecte ale crizei economice au început în anul 2008, în Statele Unite, ulterior s-au extins la nivelul Uniunii Europene, unde Marea Britanie a declarat, încă din anul 2008, o scădere a economiei pe fondul crizei economice (Marinescu *et al.*, nedatat, p. 3).

Efectele crizei economice asupra României, conform datelor publicate de Banca Națională, s-au reflectat puternic în următoarele ramuri economice: scăderea producției, scăderea tranzacțiilor imobiliare și scăderea acordării produselor de creditare. Pe fondul declinului economic național, deficitul bugetar s-a accentuat puternic în anul 2009, când veniturile publice au scăzut substanțial, raportat la anul precedent, iar cheltuielile publice au înregistrat creșteri.

Tabelul 1: Situația privind veniturile și cheltuielile bugetare în România în perioada 2008-2012

Ani (mil. Lei)	2008	2009	2010	2011	2012
Venituri	61.151,0	56.434,8	66.654,3	80.802,1	95.757,1
Cheltuieli	80.886,4	89.851,7	101.678,4	108.481,9	112.920,3

Sursa: prelucrare proprie a datelor publicate pe eurostat.eu (Execution of the state budget 2008-2012)

Conform datelor din tabelul de mai sus, în anul 2010 se observă o ușoară creștere a veniturilor bugetare, comparativ cu anul 2009. Un factor care a contribuit la creșterea veniturilor publice îl reprezintă fiscalitatea indirectă. În anul 2010 majorarea cotei de TVA de la 19% la 24% a determinat o creștere cu circa 4.924 mil lei (suma absolută) la bugetul de stat față de anul 2009 potrivit datelor comunicate de agenția fiscală în raportul de performanță pentru anul 2010. Potrivit aceluiași raport, veniturile încasate de pe urma taxei speciale de consumație au înregistrat, în anul 2010, creșteri cu aproximativ 1.806,7 (sumă absolută) mai mult decât în anul 2009. Pe cealaltă parte, cheltuielile au crescut semnificativ, raportat la anul precedent, astfel, bugetul public aprobându-se cu un deficit de circa 27.679,8 mil. lei sumă absolută, conform art. 2 alin. 2 din Legea Bugetului de stat pe 2011.

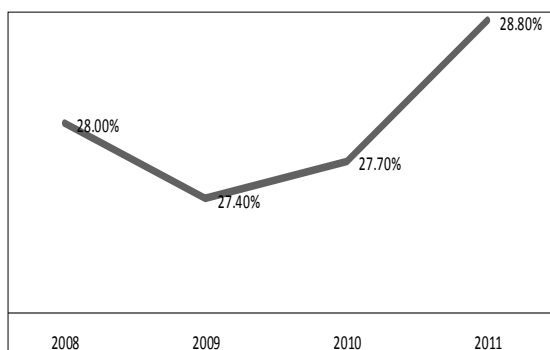

Figura 1: Ponderea veniturilor colectate de ANAF în PIB

Sursa: prelucrare proprie a datelor prevăzute în Raportul de Activitate ANAF 2011

Creșterea încasărilor veniturilor bugetare, pe anul 2011, se reflectă și în PIB-ul României, conform graficului alăturat. Astfel, creșterile s-au înregistrat la impozitul pe profit, impozitul pe venit și salarii, accize, respectiv TVA-ul, de la 39.266 mil. Lei în anul 2010, la 47.917 mil. Lei în anul 2011 (Raport de Performanță ANAF, 2011). Observăm o creștere semnificativă a veniturilor înregistrate de ANAF, reflectată în PIB-ul României pe anul 2011 cu aproximativ 1,2% față de anul 2010 și aproximativ 2% față de anul 2009. Acest lucru indică o ușoară redresare a situației bugetare începând cu anul 2011. Un aspect important de menționat este reprezentat de măsurile de austeritate implementate de Guvern în perioada 2009-2010. Măsurile sunt reflectate în reducerea cheltuielilor publice cu aparatul administrativ al statului (de exemplu, reducerea cheltuielilor salariale cu 25%) și creșterea veniturilor bugetare (de exemplu, majorarea cotei de TVA de la 19% la 24% în anul 2010).

Revenind la situația bugetului public, privită în ansamblu, concluzionăm că perioada de recesiune a adus cu sine o scădere semnificativă a economiei naționale producând un impact negativ asupra Produsului Intern Brut. Tot într-o poziție ascendentă se află și anul 2010, în ceea ce privește deficitul bugetar. În acest an deficitul bugetar a crescut cu circa 2,665 mil. Lei (sumă absolută) față de anul 2009, fiind și anul în care s-a înregistrat cel mai mare deficit bugetar din perioada studiată. Ponderea deficitului bugetar în anul 2010 în PIB-ul României a fost de circa 6,8% calculat după modelul comunitar ES A95 (ESA 95 – metodologie folosită de Uniunea Europeană pentru a elabora statisticile bugetului general consolidat luând în calcul și arieratele statului), respectiv de 6,4% calculat după modelul „cash”, în condițiile în care România a încheiat un acord cu Fondul Monetar Internațional de a nu depăși 6.8% ponderea deficitului bugetar în PIB. Menționăm faptul că modelul „cash” folosit nu ia în calcul arieratele statului și ale companiilor de stat. Astfel, se explică diferența de rezultat între cele două modele de calcul, modelul comunitar și modelul folosit la noi. Diferența de calcul s-a produs după ce a fost inclusă în calcul situația financiară a celor două mari companii de stat, respectiv CFR Infrastructură și Termoelectrica (Ziarul Financiar, 2012).

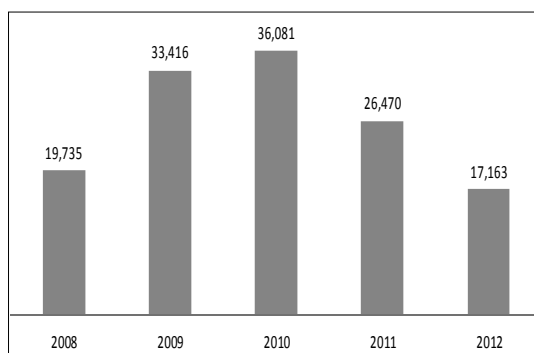

Figura 2: Deficit bugetar în mil. Lei

Sursa: prelucrare proprie a datelor publicate de INS (2012)

Din ilustrarea grafică anterioară observăm tendința creșterii deficitului bugetar (sumă absolută) începând cu anul 2008 până în anul 2010, an în care statul s-a confruntat cu cel mai mare deficit bugetar din perioada 2008-2012. Potrivit datelor trimestriale, furnizate de instituțiile fiscale ale statului, în anul 2010 s-au înregistrat scăderi, față de anul 2009, în ceea ce privește impozitarea directă și anume: scăderi la încasarea impozitelor pe venit, aproximativ -3,2% față de anul 2009, scăderea încasărilor cu -4,9% la impozitul pe profit, dar și scăderea contribuțiilor de asigurări sociale cu -4,5% față de anul precedent. În anul 2011, deficitul bugetar înregistrează o scădere de circa 9.611 mil. Lei față de anul 2010. În mare parte, scăderea deficitului bugetar se datorează scăderii cheltuielilor de personal din administrația publică odată cu restructurările ce au avut loc în anul 2011. În domeniul fiscalității, cheltuielile cu personalul au scăzut cu 34,7% față de anul 2010, conform datelor publicate de ANAF în raportul de performanță pe anul 2011. O altă explicație a scăderii deficitului bugetar este creșterea veniturilor înregistrate de ANAF în anul 2011 cu circa 10% față de perioadă anterioară, lucru care poate fi observat și în ponderea veniturilor înregistrate în PIB pe anul 2011. În ceea ce privește reflectarea în PIB a veniturilor înregistrate de ANAF, se constată o creștere nominală de 5,1% în anul 2012 (0,2% în termeni reali), veniturile colectate fiind de 167.803,2 mil. Lei, cu 6,5% mai mari decât în anul 2011. Ponderea încasărilor în PIB a crescut de la 28,3% la 28,7% (Anaf.ro). Comparativ cu anul 2011 s-au înregistrat venituri mai mari la bugetul de stat cu 7,1%; la bugetul asigurărilor sociale de stat cu 2,5%; la bugetul asigurărilor pentru șomaj cu 3,2%; la fondul național unic de asigurări de sănătate cu 12%, mai mult față de veniturile înregistrate pe anul 2011. Tendința de scădere a deficitului bugetar se menține și pe anul 2011 unde asistăm la un deficit bugetar de circa 17.163 mil. Lei.

Situația deficitului bugetar în perioada 2008-2012, privită din contextul Uniunii Europene (a celor 27 de state) este asemănătoare cu situația națională, prezentată anterior. În anul 2008, deficitul bugetar a fost de circa 2,4% din PIB-ul oficial. Anul 2009 a adus o creștere semnificativă, comparativ cu anul 2008, când s-a înregistrat un deficit de 6,9% din ponderea în PIB-ul oficial al Uniunii Europene. Explicația accentuării deficitului bugetar este tocmai faptul că un număr de state membre înregistrau deficit mare la nivel național. Tot în anul 2009 s-au înregistrat scăderi majore în ceea ce privește producția, atât la nivelul Uniunii Europene cât și la nivelul statelor membre (Rapoarte Comisia Europeană, eurostat.eu). O mare parte dintre state au declarat oficial perioada de recesiune economică la nivel național. Scăderile care s-au înregistrat la nivelul economiei naționale au afectat veniturile Uniunii Europene. Anul 2010 a înregistrat o ușoară scădere a deficitului bugetar, reflectată în PIB (6,5%) comparativ cu anul 2009. Scăderea s-a menținut și în anul 2011, când de la un deficit de 6,5% în PIB-ul oficial al Uniunii Europene s-a ajuns la 4,4%. Acest lucru se datorează faptului că în multe state membre, inclusiv în România, deficitul bugetar a înregistrat scăderi considerabile. În anul 2012, deficitul bugetar la nivelul UE a fost de 4,0% din PIB-ul oficial (eurostat.eu).

O altă cauză a deficitului bugetar este evaziunea fiscală și economia subterană. Evaziunea fiscală reprezintă ansamblul sustragerilor intenționate de la obligațiile fiscale comise nu prin încălcarea directă a legii, ci prin eludarea, prin ocolirea ei cu ajutorul

unor acte simulate și numai aparent reale (Hoanță, 1996, p. 102). Evoluția ponderii în PIB-ul oficial a evaziunii fiscale identificată și neidentificată în anul 2008 a înregistrat o rată de 15,82% din PIB-ul oficial, crescând cu aproximativ 1,5% în anul 2009 (17,07% ponderea în PIB), iar în anul 2010 a ajuns la 18% din PIB-ul oficial (Evaziunea fiscală, economia subterană și corupția în România, INS, 2010). Ponderea economiei subterane în PIB în 2011 este de 29,6%, conform datelor publicate de Comisia Europeană, în sumă absolută fiind de 41 miliarde de euro. Valoarea în euro fiind calculată pe baza datelor privind PIB-ul de anul trecut și cursul mediu Leu/Euro anunțat de BNR. De altfel, Bulgaria este singurul stat din Uniunea Europeană unde ponderea economiei subterane, de 32,3% din PIB, depășește nivelul de 30% potrivit datelor Comisiei Europene comunicate Parlamentului European și Consiliului. România este urmată în ordine de Lituania (29% din PIB), Estonia (28,9%) și Letonia (26,5%). Polonia este pe locul opt cu 25%, iar Grecia pe poziția a noua, cu 24,3%. Ungaria ocupă locul 11 (22,8%), iar Cehia locul 17 (16,4%). Austria, Luxemburg și Olanda sunt singurele țări din UE ale căror economii subterane au o pondere de sub 10% din PIB. Ponderi mici ale economiei subterane înregistrează, în ordine crescătoare, Marea Britanie (10,5%), Franța (11%) și Irlanda (12,8%).

Datoria publică reprezintă stocul datoriei totale brute consolidate a administrației publice la finele perioadei, exprimat la valoarea nominală a următoarelor categorii de pasive guvernamentale (definite în SEC 95): numerar și depozite, titluri de valoare (altele decât acțiuni) exclusiv produse financiare derivate, precum și împrumuturi (bnr.ro).

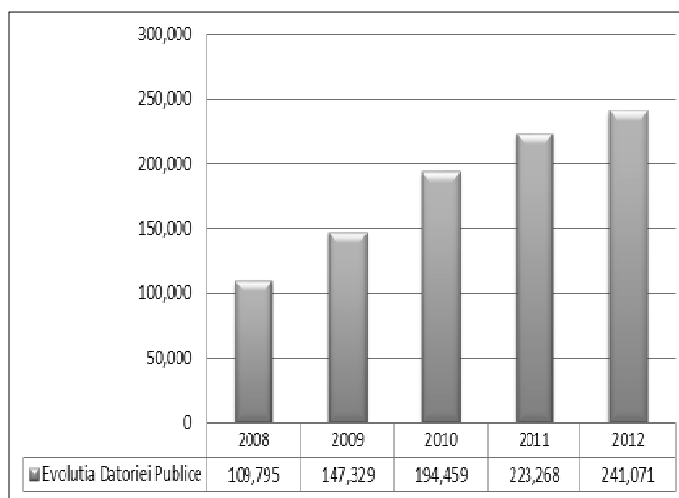

Figura 3: Evoluția datoriei publice

Sursa: prelucrare proprie, datorie publică, eurostat.eu (2012)

Reprezentarea grafică anterioară evidențiază evoluția datoriei publice în perioada 2008-2012, estimată în milioane Ron. Observăm o creștere semnificativă din anul 2008 până în anul 2012 a datoriei publice. Dacă în anul 2008 România avea o datorie de circa 19,5% reflectată în PIB, în anul 2009 a crescut cu circa 8% în PIB, lucru care este explicat prin împrumutul (20 mld. Euro) pe care România l-a obținut în anul 2009 de la

Fondul Monetar International, pentru situația dificilă cu care se confrunta la începutul recesiunii economice. Scadența împrumutului a început în anul 2012 (când trebuiau rambursați circa 2 mld. Euro) și se termină în anul 2019, an în care, în mod efectiv, România trebuie să achite datoria publică față de FMI. Menționăm că împrumutul luat de România este în principal explicația creșterii majore a datoriei publice în perioada 2010 de circa 34,9% din PIB, 2011 de circa 37,8% din PIB, respectiv, 2012 de circa 38,7% din PIB (BNR, 2012). Situația nu este mai bună nici când facem referire la țările membre ale Uniunii Europene. Astfel la nivelul Uniunii Europene, a celor 27 de state membre (la 1 ianuarie 2013), ponderea datoriei publice în PIB a crescut de la 80,0% la sfârșitul anului 2010 până la 82,5% la sfârșitul anului 2011, iar în zona Euro de la 85,3% până la 87,2%. Un total de 14 state membre au raportat un nivel al datoriei de peste 60% din PIB. Cele mai scăzute ponderi ale datoriei publice în PIB se înregistrau în Estonia (6,0%), Bulgaria (16,3%) și Luxemburg (18,2%). Pentru 21 de state membre, ponderea datoriei publice în PIB a crescut comparativ cu anul 2010 și a scăzut pentru șase state membre: Germania, Estonia, Letonia, Luxemburg, Ungaria și Suedia. Cele mai importante creșteri ale ponderilor datoriei publice, între anii 2010 și 2011, s-au înregistrat în Grecia (20,4%), Irlanda (15,7%), Portugalia (14,4%) și Cipru (10,2%), potrivit datelor publicate de Comisia Europeană (eurostat.eu).

O altă cauză a deficitului bugetar poate fi reprezentată de situația demografică. Evoluția demografică a României, potrivit Institutului Național de Statistică, a înregistrat o scădere cu circa 2,6 milioane locuitori în ultimii zece ani, perioadă în care sporul natural a fost negativ, numărul deceselor fiind cu aproape 450.000 mai mare decât al nou-născuților (INS, Populația României, 2011).

Tabelul 2: Deficitul bugetar per capita 2008-2012, conform datelor publicate de INS

Ani	2008	2009	2010	2011	2012
Mil. locuitori	21,5	21,5	21,4	19,0	19,0
Deficit bugetar (-)	-19,7	-33,4	-36,0	-26,4	-17,1
Deficit per capita (-)	-0.91	-1,55	-1,68	-1,38	-0.90

Sursa: prelucrare proprie a datelor publicate de INS (2012)

Din tabelul anterior observăm evoluția descendentă a populației României în perioada 2008-2012. Dacă în anul 2008 se înregistrau circa 21,3 mil. locuitori, în anul 2012 populația a scăzut la circa 19,0 mil. locuitori. Valoarea cea mai mare a deficitului bugetar per capita se înregistrează în anul 2010, circa 1,63 mil. pe cap de locuitor. Observăm că odată cu scăderea populației în anul 2011, scade și deficitul bugetar. Astfel, concluzionăm faptul că scăderea populației este direct proporțională cu scăderea deficitului bugetar.

3. Concluzii

Deficitul bugetar este rezultatul scăderii veniturilor bugetare sau/și creșterii cheltuielilor cu caracter public. Scăderea veniturilor publice poate fi generată de o scădere a economiei de piață sau incapacitatea organelor fiscale de a colecta integral veniturile din teritoriu.

Evoluția deficitului bugetar în perioada 2008-2012 a fost influențată de un factor extern și anume criză economică. Pe fondul crizei economice România a înregistrat cel mai mare deficit bugetar în anul 2010, conform datelor publicate de ANAF, an în care guvernul a recurs la implementarea de politici de creștere a sarcinii fiscale și reducere a cheltuielilor destinate personalului din sistemul administrativ. În acest an, deficitul bugetar a ajuns la circa -1,68 mil. Lei pe cap de locuitor. Declarată oficial în anul 2009, criza economică a generat o serie de alți factori negativi care au influențat deficitului bugetar și au contribuit la scăderea Produsului Intern Brut. Datoria publică externă a României a crescut semnificativ în anul 2009, an în care România s-a împrumutat de la Fondul Mondial Internațional pentru a acoperi deficitul bugetar existent la momentul respectiv. Evaziunea fiscală este un alt factor ce contribuie la scăderea veniturilor publice. În condițiile crizei economice, rata evaziunii fiscale a crescut semnificativ în defavoarea veniturilor publice. Evaziunea fiscală a înregistrat creșteri majore odată cu creșterea cotei de TVA din 2010 (de la 19% la 24%). Potrivit raportului de activitate pe anul 2010, instituția Garda Financiară a României a identificat cu circa 645 (suma absolută) mai multe cazuri de evaziune fiscală față de în anul 2009. Și economia subterană s-a dezvoltat considerabil în perioada 2008-2012, înregistrând o pondere în PIB de 29% conform datelor publicate de INS. Acest lucru a plasat România în rândul țărilor cu cea mai mare pondere în PIB a economie subterane la nivelul Uniunii Europene. De asemenea, situația scăderii veniturilor bugetare este direct influențată de situația demografică a țării. Datele înregistrate la ultimul recensământ evidențiază o scădere majoră a populației României.

Criza economică a generat deficite majore și la nivelul statelor din Uniunea Europeană. Franța, Spania sau Germania sunt câteva dintre statele care au raportat un deficit bugetar îngrijorător în perioada 2008-2012. Alte state precum Grecia, Irlanda, Portugalia și Cipru au înregistrat o pondere a datoriei publice reflectată în PIB ce a depășit plafonul impus de Uniunea Europeană (60%), potrivit rapoartelor publicate de Comisia Europeană în 2012.

Menționăm faptul că, atât la nivel național, cât și la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene situația s-a remediat începând cu anul 2011, an în care deficitul bugetar a înregistrat scăderi semnificative.

Principalele recomandări pentru scăderea deficitului bugetar se pot împărți pe trei mai categorii.

- La nivel economic: încurajarea producției interne, încurajarea exportului, reducerea importului de bunuri ce pot fi obținute în țară;
- La nivel legislativ: predictibilitate și stabilitate legislativă, reducerea procedurilor „greoaie” din instanțe, eficientizarea în rezolvarea cazurilor de evaziune și fraudă fiscală, propuneri de modificări legislative, revizuirea legislației fiscale pentru a obține o legislație fiscală corectă și neinterpretabilă, predictibilă pentru o perioadă lungă de timp, mărirea bazei informaționale și accesul la bazele de date ale instituțiilor care au competențe de natură fiscală și nu numai, pentru a eficientiza procedeele de identificare a activităților desfășurate de contribuabil, precum și

a patrimoniului pe care îl deține și accentuarea controalelor în domeniile cu risc fiscal ridicat; și

- La nivelul resursei umane: îmbunătățirea resurselor umane în instituție (datorită numărului mare de contribuabili, resursa umană existentă în cadrul Gărzii Financiare nu este suficientă pentru a putea supraveghea, respectiv controla, activitățile desfășurate), monitorizarea integrității etice a resursei umane din instituțiile fiscale, motivarea personalului integru și productiv din domeniu.

Bibliografie:

1. Agenția Națională de Administrație Fiscală, Raport privind activitatea desfășurată de Agenția Națională de Administrație Fiscală în anul 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
2. Comisia Europeană, „Report from the Commission to the Council and the European Parliament, on the application of Council Regulation (EU) no. 904/2010 concerning administrative cooperation and combating fraud in the field of value added tax”, Bruxelles, 12.2.2014, [Online] disponibil la adresa <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/document/COM20140071.do>, accesat la data de 15 aprilie 2015.
3. Eisner, R., „Which Budget Deficit? Some Issues of Measurement”, 1984, *The American Economic Review*, vol. 74, nr. 2, pp. 138-143.
4. Eurostat, „Manual on Government Deficit and Debt. Implementation of ESA 2010”, 2014, [Online] disponibil la adresa <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5937189/KS-GQ-14-010-EN.PDF/>, accesat la data de 15 aprilie 2015.
5. Eurostat, „Stock-Flow Adjustment (SFA) for the Member States, the Euro Area and the EU27 for the Period 2008-2011, as Reported in the October 2012 EDP Notification”, [Online] disponibil la adresa http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/5797633/STOCK_FLOW_2012_OCT-EN.PDF/b23ddac1-ae5a-4502-bd76-7340c219eb38?version=1.0, accesat la data de 15 aprilie 2015.
6. Eurostat, „Taxation Trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway”, 2014, [Online] disponibil la adresa <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5786841/KS-DU-14-001-EN.PDF/7bec4a16-f111-4386-a4b4-8f1087be1063?version=1.0>, accesat la data de 15 aprilie 2015.
7. Hoanță, N., *Economie și finanțe publice*, București: Editura Polirom, 2000.
8. Institutul Național de Statistică, Execuția bugetului de stat pentru anii 2008-2009.
9. Institutul Național de Statistică, Execuția bugetului de stat pentru anii 2010-2011.
10. Legile bugetului de stat pentru anii 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 aprobate de Parlament și publicate în Monitorul Oficial al României.
11. Mara, E.M., *Finanțe Publice și Fiscalitate*, Cluj-Napoca: Editura Risoprint, 2010.
12. Marinescu, C., Glăvan, B., Enache, B. și Staicu, G., *Criza economică și capitalismul*, [Online] disponibil la adresa <http://www.ecol.ro/files/pdf/Criza-economica.ECOL.pdf>, accesat la data de 15 aprilie 2015.
13. Minea, M.Ș., Chiriac, L.T. și Costaș, C.F., *Dreptul finanțelor publice*, Cluj-Napoca: Accent, 2005.
14. Minea, M.Ș., *Dreptul finanțelor publice*, Cluj-Napoca: Editura Accent, 1999.
15. Ministerul Finanțelor Publice, Document privind Execuția bugetară pentru anul 2012.

16. Ministerul Finanțelor Publice, Raport privind situația economică și bugetară pe primele șase luni ale anului 2011.
17. Ordonanța de Guvern nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală.
18. Rapoarte de activitate ale Autorității Naționale a Vămirilor întocmite pentru anii 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
19. Rapoarte de activitate ale Direcției Generale a Finanțelor Publice din România întocmite pentru anii 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
20. Rapoarte privind activitatea desfășurată de Garda Financiară a României, întocmite pentru anii 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.
21. Șaguna, D.D., *Tratat de drept financiar și fiscal*, București: Editura All Back, 2001.
22. Văcărel, I., Bercea, F., Moșteanu, T., Georgescu, F., Bistriceanu, G.D, Anghelache, G. și Bodnar, M., *Finanțe Publice*, Cluj-Napoca: Editura, Didactică și Pedagogică, 2012.

Surse electronice:

23. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
24. <http://www.anaf.ro/public/wps/portal/ANAF>
25. <http://www.bnr.ro>
26. <http://www.finantecluj.ro/>
27. <http://www.mfinante.ro/acasa.html?method=inceput&pagina=acasa>